

AZ EMBER az egyetlen élőlény, amely tud sírni, amely eltemeti halottait és amely képes arra, hogy emlékezzen őseire. Az emlékezés mély emberi, civilizációs vívmány.

Az embert a halál egyedül vagy csoportban érheti – szerencsétlenségek, katasztrófák, esetleg háborúk alkalmával, amikor hősként vagy áldozatként veszítheti el életét. A különbség abban van, hogy az első esetben fegyverrel a kezében, az utóbbiban pedig fegyvertelenül hal meg. Mindkét esetet konvenciók, törvények szabályozzák. Az utóbbinál alapelv, hogy amíg valakit nem állítanak bíróság elé és nem ítélik meg felette törvényesen, addig ártatlan, ha viszont megölik – áldozat.

Sajnos, történelmünk folyamán minden népnek voltak áldozatai. Valamennyien átérezték már ennek fájalmát. Ám a rájuk való emlékezés formája a politikai körülményektől és a környezet toleranciakészségétől (demokratikusságától) függ, ennél fogva az emlékezés lehet szabad, nyilvános és lehet titkolt. Az emlékezés gyakran kegyetlenül zsarnok tud lenni, a velünk született kényszert senki sem képes szabályozni.

A szabadkaiaknak is vannak áldozataik, a szabadkaiaknak is joguk van a nyilvános megemlékezésre és emlékművek felállítására, hiszen civilizált környezetben élnek. Erről tanúskodnak a város más-más részén felállított emlékművek és emléktáblák.

Tagadhatatlan, hogy az egykori Mácskovics –féle téglagyár agyag-gödrében is áldozatok nyugszanak, akikre évenként, halottak napján, nem csak a hozzátartozók emlékeznek, hanem azok is, akiknek eszükbe jutnak egykori polgártársaik. Ez az ő kétségbevonhatatlan joguk, függetlenül érzelmi hajtóerőiktől és elveiktől.

ČOVJEK je jedino živo biće koje zna da plače, koje sahranjuje svoje mrtve i koje je sposobno da se sjeća na svoje pretke. Prisjećanje je duboko ljudska, civilizacijska tekovina.

Čovjeka smrt može zateći pojedinačno ili grupno, putem nesreća, katastrofa i ratova, kada se život gubi ili herojski ili kao žrtva. Razlika leži u tome, da se prvom primjeru gine sa oružjem u ruci a u drugom goloruko. Oba primjera regulišu konvencije i zakoni. Pravilo jeste: dok se neko ne izvede pred sud i ne sudi mu se argumentirano, dotle je nevin, a ako je ubijen on postaje žrtva.

Na žalost, svi narodi svijeta, tokom svoje povjesti zabilježili su svoje žrtve, svatko zna što to znači. Međutim zavisno od političkih uvjeta i stepena tolerancije svoje okoline (demokratičnosti) svoje će prisjećanje svaka zajednica obaviti potajno ili slobodno, javno. Pamćenje je često puta veoma surova stvar, urođeni instinkt nitko ne može upravljati.

I Subotičani imaju svoje žrtve, i Subotičani imaju pravo na pamćenje, na komemoraciju, jer žive u civiliziranoj sredini. Uostalom, o tome svjedoče i obilježja i spomenici postavljeni u raznim dijelovima grada.

Nesumnjiva je činjenica da u bivšoj Mačkovićevoj ciglani leže žrtve, na koje se svake godine, na Dan mrtvih prisjećaju ne samo članovi obitelji nego i oni koji se prisjećaju na svoje sugrađane. To je njihovo neotuđivo pravo, bez obzira na njihove emotivne poluge i stavove.

ЧОВЕК је једино живо биће које зна да плаче, које сахрањује своје мртве и које је способно да се сећа на своје претке. Присећање је дубоко људска, цивилизацијска тековина.

Човека смрт може задесити појединачно или групно, путем несрећа, катастрофа и ратова, када живот губи или херојски или као жртва. Разлика је у томе, да се првом случају гине с оружјем у руци а у другом голорук. Оба случаја регулишу конвенције и закони. Правило је: док се неко не изведе пред суд и не суди му се аргументима, дотле је невин, а ако је убијен он постаје жртва.

На жалост, сви народи света, током своје историје имали су и забележили су своје жртве, свако зна шта то значи. Међутим, зависно од политичких прилика и степена толеранције своје околине (демократичности) своја ће присећања свака заједница обавити илегално или слободно, јавно. Памћење је често пута веома сурова ствар, урођени инстинкт не може нико контролисати.

И Суботичани имају своје жртве, и Суботичани имају право на памћење, на комеморацију, јер живе у цивилизованој средини. Уосталом, о томе сведоче и обележја и споменици постављени у разним деловима града.

Несумњива чињеница је да у бившој циглани Мачковић леже жртве на које се сваке године, на Дан мртвих присећају не само ближњи него и они који се присећају на своје суграђане. То је њихово неотђуво право, без обзира на њихове емотивне полуге и ставове.

DER MENSCH ist das einzige Lebewesen, das weinen kann, das seine Tote beerdigt und sich seiner Vorfahren gedenkt. Die Erinnerung und das Gedenken ist eine nur für die Menschen typische Eigenschaft.

Den Tod kann der Mensch allein oder in der Gruppe erleiden – wie bei einem Unglück, bei Katastrophen oder im Krieg. Der Mensch verliert sein Leben als Held oder als Opfer. Der Unterschied liegt darin, dass der Held mit der Waffe in der Hand stirbt und das Opfer unbewaffnet ums Leben kommt. Beide Fälle werden nach Konventionen und Gesetzen beurteilt. Nach dem Gesetz ist jemand so lange unschuldig bis er nicht vor Gericht gestellt und dort verurteilt wird, wenn jemand aber ermordet wird, ist derjenige – ein Opfer.

Leider gab es im Laufe der Geschichte bei allen Völkern Opfer und alle verspürten den Schmerz über ihre Angehörigen. Das Gedenken der Opfer hängt von den politischen Umständen und der Toleranz der Umgebung ab. Daraus folgt, dass das Gedenken frei und öffentlich oder verheimlicht gefeiert werden kann. Die Erinnerung an das Geschehene kann auch ein gnadenloser Tyrann sein, da der innere Gewissenszwang nicht kontrolliert werden kann.

Die Einwohner von Maria Theresiopel haben auch Opfer zu beklagen. Sie haben ein Recht auf das öffentliche Gedenken und auf das Errichten von Gedenkstätten, denn sie leben in einer zivilisierten Umgebung. Das bezeugen die in vielen Teilen der Stadt errichteten Denkmäler und die angebrachten Gedenktafeln.

Leider es ist auch nicht zu bestreiten, dass auf dem Gelände der ehemaligen Mácskovics-Ziegelfabrik Opfer liegen. Dieser Opfer wird jährlich gedacht und das tun nicht nur die Angehörigen, sondern auch jene Menschen, die sich an ihre ehemaligen Mitbürger erinnern und ihrer gedenken. Dies ist ihr unbestreitbares Recht, unabhängig von ihren Motiven und persönlichen Grundsätzen.